

Küçük Uykucular Yediuyurlar

Yaz mevsiminde bir orman gezisinde olduğunuzu düşünün. Ormanın güzelliğine daldınız ve eve dönüş için biraz geciktiniz. Hava kararmaya ve bulunduğunuz ortam sessizleşmeye başladı. Etkinlikleri gündüz yapan hayvanlar, yavaş yavaş yuvalarına çekilmeye başladı. Bunların yerine etkinliklerini gece yapanlar ortaya çıktı. Bir yanda baykuşların sesi, bir yandan çalılırların arasından gelen hışırtılar. Yolunuza devam ederken bir ağacın dallarında kuyruğu uzun püsküllü bir hayvan gördünüz. İlk aklınıza gelen bunun bir sincap olduğu. Gerçekten de kuyruğu, boyutu, yuvarlak kulakları, küçük gözleri, daldan dala çevik hareket etmesi tıpkı bir sincap. Ancak, daha dikkatli bakınca, bu hayvanın gözlerinin çevresi, maske takmış gibi biraz daha koyu renkli olduğunu gördünüz. Sincapların böyle bir özelliği olmadığı aklınıza geldi. Daha dikkatli bakınca, renklerinin de sincabinkinden farklı olduğunu gördünüz. Sırtı grimsi siyah, karnı da beyazımsı sarı. Sincaba benzeyen bu hayvan, “yediuyur” denen küçük bir memeli türü. Tıpkı sincaplar gibi kemiriciler takımından. Yediuyur denmesinin nedenleri ise, kış uykularının yaklaşık 7 ay kadar sürmesi. Bazı biliminsanları bu adın yaklaşık 7 tane yediuyurun bir araya gelip kış uykusuna yatmasından dolayı verildiğini düşünüyor.

Dış görünüşlerinin sincaplara benzediklerini söylemiştik. Örneğin kuyrukları. Kalın ve uzun kuyrukları, ağaçlarda gezerken vücutlarının dengede durmasını sağlar. Büyük kulakları sayesinde çevredeki sesleri daha iyi duyarlar. Uzun bıyıklarıysa, gece yollarını bulmalarına yardımcı olur. İlginç bir özellikleri de parmak sayıları. Ön ayaklarında dört, arka ayaklarındaysa beş parmak vardır. Parmakları, tırmanmalarını kolaylaştıracak şekilde içe doğru bükülmüş durumdadır. Böylece ağaçlara kolayca tırmanabilirler. Ayrıca, güçlü bacak kasları sayesinde çok iyi sıçrayabilirler.

Nerede Yaşarlar?

Gündüzleri yuvalarında dinlenen yediuyurlar, geceleri de etkinliklerini yaparlar. Ormanlık yerlerde, özellikle kayın ve meşe ağaçlarında, parklarda, bahçelerde meyve bahçelerinde ve üzüm bağlarında yaşarlar. Yuvalarını genellikle ağaçlara yaparlar. Ağaçkakan gibi kuşların önceden yaptıkları yuvalara da yerleşirler. Yalnızca ağaçlarda değil, kayalık yerlerdeki boşluklarda, ağaç köklerinin altındaki oyuklarda, saman ya da kuru yaprak yığınlarının altında, tavan arasında, atık kutuların arasında da yaşarlar. Yüksekliği 2000 metreye kadar olan her yerde yaşayabilirler. Avrupa, Asya, Afrika ve Japonya'da bulunurlar. Ülkemizdeyse Marmara ve Karadeniz bölgelerinde yaşarlar.

Yaklaşık olarak 5 yıl yaşayan yediuyurlar, yaz başlarında çiftleşirler. Dişiler, 20-30 günlük bir gebelikten sonra, sayıları ikiyle on arasında değişen sayıda yavru doğururlar. Yavruların bakımını anne yediuyur üstlenir. Yavrular, doğduktan 2 ay kadar sonra süt emmeyi bırakarak meyve ve diğer besinlerle beslenmeye başlarlar. İlk girecekleri kış uykusuna kadar hep annelerinin yanında kalırlar. Anne yediuyur, bu süre içinde yavrularının tüm beslenme, bakım ve korunmasını yapar. Baba yediuyursa, yavruların bakımıyla hiç ilgilenmez.

Yılın Yarısından Fazlasında Uyurlar

Yediuyurların kış uykusuna girmeden önce bolca kilo almaları gerekir. Bunun için de yaz ayı boyunca bulabildikleri her şeyi yerler. Elma, armut,

Yediuyurların gözlerinin çevresindeki maske gibi görünen daha koyu renkli bölge, gençlerde daha açık renkli olur. Bu fotoğrafta da genç bir yediuyur görülüyor.

erik, üzüm, kiraz, çilek, meyve tohumları, fındık, meşe palamudu, böcek, kuş yumurtası gibi çok çeşitli besinlerle beslenirler. Sonbahar geldiğinde vücut ağırlığı normalin iki katı kadar olur. Bu fazlalığı, vücutlarına yağ olarak depolarlar. Sonbaharda, toprağa yaklaşık 1 metre uzunluğunda ve 10 cm derinliğinde, oyuklar açarlar. Ardından bu oyuklarda, kaya yarıklarında, ağaç kovuklarında ya da çatılarda kış uykusuna yatarlar.

Bazen de yediuyurlar da samanlıkta ya da ağaç kütüklerinin arasını tercih ederler. Kış uykusuna girerken başlarını kanınlarına doğru çekerek yuvarlak bir biçim alırlar. Kış uykusu sırasında vücut etkinliklerinin çoğu durur. Normalde vücut sıcaklıkları 36 °C'ye kadar düşer. Hemen hemen çevre sıcaklığıyla aynı olur. Aynı biçimde, kalp atışları da çok düşer. Ancak, yaşamsal etkinlikleri devam eder. Zorlu kış günlerinde yediuyurların yiyebilecekleri meyvelerin ve böceklerin hiçbiri olmaz. Yediuyurlar da bu dönemi atlama için kış uykusuna yatarlar. Genellikle ekim – kasım ayları gibi girdikleri kış uykusundan, nisan – mayıs ayları gibi uyanırlar. Uyandıktan sonra yaz barınakları olan ağaç kovukları ve kuş yuvalarına geçerler ve kışa kadar bu barınakları kullanırlar.

Yazı ve Fotoğraflar Bülent Gözcelioglu

Not: Fotoğraflar, Prof. Dr. Ercüment Çolak'ın izniyle, Ankara Üniversitesi, Fen Fakültesi, Biyoloji Bölümü, Omurgalı Hayvan Araştırma Laboratuvarı'nda, çekilmiştir.

Kaynaklar
Nowak R., M., and Paradiso J.L., Walker's Mammals of the World, London 1983

Feldhamer G., et al., Mammalogy, London England 1999
http://www.blueplanetbiomes.org/fat_dormouse.htm